

Užití díla v zahraničí

Stalo se vám někdy, že bylo v zahraničí užito vaše dílo a stále vám za něj od OSA nedorazila žádná odměna? Vězte, že děláme maximum pro to, abyste o svá práva nebyli ochuzeni. V případech užití děl v zahraničí se však OSA zpravidla musí spolehnout na činnost zahraničních partnerských organizací, čímž je možnost dohledu nad tamním výběrem odměn významně omezena. Především na východ od našich hranic je kvalitní fungování kolektivní správy a důsledný výběr odměn spíše výjimkou než pravidlem, takže často není možné dodržet standard, na který jsou nositelé práv zvyklí v ČR. Tento článek pojednává o praxi zahraničního licencování a výběru odměn pro tuzemské nositele práv.

OSA se poměrně pravidelně setkává s reklamací zastupovaných autorů ohledně užití jejich děl v zahraničí. V případě, že odměna za užití nedoputuje k autorům standardní cestou, provádí reklamační oddělení OSA šetření u příslušné partnerské organizace kolektivní správy. OSA má celkem 118 recipročních smluv, které pokrývají takřka celý svět. Ve většině případů se podaří reklamaci úspěšně vyřešit. Existují ovšem i specifické případy, kdy je proces získání odměny značně komplikovaný. Důvodem je zpravidla problematická právní situace na daném zahraničním trhu.

Prvním typickým problémem je větší množství kolektivních správců na trhu. Ne všechny právní řády zakotvují monopol kolektivní správy, jako je tomu v ČR. S větším množstvím kolektivních správců je spojená neochota hradit autorskou odměnu, neboť uživatelé zpravidla nemohou jednoduše ověřit rozsah oprávnění ani okruh zastupovaných autorů konkrétního kolektivního správce. Tato situace tížila až do roku 2008 například ruský trh. I když situace v Rusku už je dnes vyřešena, problém multiplicity kolektivních správců nadále trápí například Ukrajinu, Moldavsko nebo Kazachstán.

V USA je model více kolektivních správců dokonce normou, která s sebou nese neblahé dopady. V rámci konkurenčního boje kolektivních správců převládá snaha přilákat do svých řad komerčně nejúspěšnější autory, kteří jsou proto výrazně zvýhodňováni oproti ostatním nositelům práv. To se bohužel dotýká nositelů práv zastupovaných OSA, kteří za užití v USA v některých případech inkasují neadekvátní odměnu.

Dalším problémem je nedostatečná lokální právní úprava, která umožňuje uživatelům hradit nepřiměřeně nízkou autorskou odměnu, případně odměnu nehradit vůbec. Nechvalně proslulým institutem v této oblasti je zastropování výše autorské odměny u konkrétního užití. Například v Makedonii stanovil místní autorský zákon ještě v minulém roce strop pro odměnu za rozhlasové a televizní vysílání jako násobek průměrné makedonské mzdy, aniž by tento ukazatel měl jakoukoliv logickou návaznost na autorskou odměnu. Autoři pak inkasují zanedbatelnou odměnu, i když jejich dílo zaznělo na významné stanici v hlavním vysílacím čase. Pro příklady nesmyslně zastropovaných autorských odměn ostatně nemusíme chodit nijak daleko. Český

autorský zákon doposud obsahuje zcela nekoncepční zastupování v případě ubytovacích zařízení, a to ve výši 50 % z koncesionářského poplatku.

Problémem je často i vágně definovaný zákon postrádající účinné donucovací prostředky. Vágnosti zákona zpravidla využívají velcí uživatelé, typicky vysílatelé, a nehradí odměnu vůbec. Tento problém donedávna sužoval Slovinsko a v současnosti se ukazuje být závažným problémem na významném čínském trhu, kde odměnu odmítají hradit vysílatelé celonárodního i regionálního charakteru.

Pro úplnost ve výčtu ještě uvedeme specifický příklad, kdy kolektivní správce nemá zavedeny dostatečné procesy, aby byl schopen inkasované odměny kvalitně rozúčtovat na základě uživatelem dodaného hlášení. Zde jde o problém spíše přechodného charakteru. Autorská odměna k autorům zpravidla doputuje v plné výši, pouze se značným zpožděním. S tímto problémem se naši autoři setkají například

v případě vybraných užití v Bulharsku, kde budou odměny rozúčtovány zpětně i za několik let.

Prvním nezbytným krokem pro získání odměny za užití na zmíněných problematických trzích je informování reklamačního oddělení OSA o takovém užití. Informovat lze předem i následně po užití. Náš monitorovací systém užití děl se soustřeďuje na užití v ČR, takže spolupráce zastupovaných autorů je v případě zahraničí klíčová.

OSA následně kontaktuje partnerskou organizaci kolektivní správy za účelem získání odměny pro zastupovaného autora. I v případě, že se získání odměny skrze partnerskou organizaci ukáže jako nemožné, hledáme dále alternativní způsoby vyřešení celé situace. S dotčenými autory úzce spolupracujeme a snažíme se například vyjednat s uživatelem přímo. V případě, že autor s uživatelem z některé z problematických zemí uzavírá smlouvu úzce související s užitím autorského díla

(např. synchronizační oprávnění nebo oprávnění k užití uměleckého výkonu), je možné ošetřit autorská práva již v rámci této smlouvy. Zejména zde je důležité včas kontaktovat OSA, neboť zahrnutí práv v individuální smlouvě je ze své podstaty výjimkou ze zastupování a je nezbytné jednorázově vyloučit příslušná práva partnerskému kolektivnímu správci. Bez součinnosti autora a OSA by zahrnutí licence autorem představovalo porušení smlouvy o zastupování. OSA je zároveň připraven pomoci zastupovanému autorovi s formulací licenční smlouvy, aby bylo užití dotčeného díla ošetřeno ve všech aspektech.

Ačkoliv je získání autorské odměny za užití díla na některých východoevropských a asijských trzích značně komplikované, OSA se vždy snaží individuálním přístupem k jednotlivým případům o dosažení nejlepšího možného řešení pro zastupované autory. Ostatně i to je jedním z poslání OSA. ☐

Více na stránkách www.osa.cz v sekci ke stažení – Ročenka OSA 2015.